

Ο Γοργοπόταμος, σταθμός ενότητας της νεότερης Ιστορίας της Ελλάδας... Ας αποτελέσει φωτεινό παράδειγμα για τις επερχόμενες γενιές

Γράφει
Ο Ευάγγελος Μαυρογιάννης
Απόστρατος Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς
Αρθρογράφος - Ιστορικός Ερευνητής

Το 1982 η Ελληνική κυβέρνηση καθιέρωσε, με το άρθρο 10 του Ν. 1285/1982, ως επίσημο εορτασμό της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης τον Γοργοπόταμο και ημερομηνία εορτασμού, αυτήν της ανατίναξης της ομώνυμης Γέφυρας την 29η Σεπτεμβρίου 1942.

Κατά αυτό τον τρόπο αποδίδεται έμπρακτα ένας ελάχιστος φόρος τιμής σε όλους εκείνους άντρες - γυναίκες και παιδιά που αγωνίστηκαν, βασανίστηκαν ή έπεσαν ηρωικά προσφέροντας τα μέγιστα στον υπέρ πάντων αγώνα του λαού μας στα μαύρα χρόνια της κατοχής.

Η Εθνική Αντίσταση εναντίον των στρατευμάτων κατοχής 1941-1944, ήταν η προέκταση και ολοκλήρωση του έπους της Αλβανίας, των Μακεδονικών οχυρών και της Μάχης της Κρήτης, υπήρξε συλλογικό έργο όλων των Ελλήνων, που με τις όποιες δυνάμεις τους αντιτάχθηκαν στους κατακτητές και πολέμησαν για το πανάκριβο αγαθό της Ελευθερίας.

Η ανωτέρω μάχη, σταθμός της αντιστασιακής δράσης στην Ελλάδα, αποτελεί ταυτόχρονα, χάρη στον ενωτικό της χαρακτήρα, φωτεινό παράδειγμα για τις επερχόμενες γενιές.

Ας δούμε, όμως παρακάτω την επιχείρηση "Γοργοπόταμος".

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1942 μία ομάδα αποτελούμενη από δώδεκα κομάντος, με επικεφαλής τον Συνταγματάρχη Έντι Μάιερς και τον ελληνομαθή Ταγματάρχη Κρις Γουντ-

χάουζ, έπεσε με αλεξίπτωτα στην περιοχή της Γκιώνας.

Ανάμεσά τους ήταν ο Θεμιστοκλής Μαρίνος κι ένας Κύπριος με το κωδικό όνομα «Γιάννης».

Σκοπός τους, να έλθουν σε επαφή με Έλληνες αντάρτες και να υλοποιήσουν την «Επιχείρηση Χάρλινγκ», που είχε σχεδιάσει το Συμμαχικό Στρατηγείο στο Κάιρο¹.

Η Κορυφαία αυτή αντιστασιακή πράξη, κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής, ήταν αποτέλεσμα της συνεργασίας των δύο μεγαλύτερων αντιστασιακών οργανώσεων, του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ, υπό την υψηλή καθοδήγηση βρετανών κομάντος.

¹ Ο Θέμης Μαρίνος γεννήθηκε στη Ζάκυνθο το 1917. Το 1940-41 πολέμησε στο Ελληνο - Αλβανικό Μέτωπο και στη Μάχη της Κρήτης ως Έφεδρος Αξιωματικός.

Απεβίωσε 23 Δεκεμβρίου 2018 σε ηλικία 101 ετών.

Ήταν μέλος της Βρετανικής Συμμαχικής Αποστολής κατά τη διάρκεια της Κατοχής και συγγραφέας ιστορικών βιβλίων για την Εθνική Αντίσταση στην Ελλάδα.

Υπήρξε οικονομολόγος και, βέβαια, μέλος της Βρετανικής Συμμαχικής Αποστολής (BLO) κατά τη διάρκεια της Κατοχής και συγγραφέας ιστορικών βιβλίων για την Εθνική Αντίσταση στην Ελλάδα.

Του απονεμήθηκε ο βαθμός του Βρετανού Λοχαγού και στη συνέχεια του Ταγματάρχη.

Έλαβε πολλές πολεμικές διακρίσεις, ελληνικά και ξένα παράσημα. Έγραψε τα βιβλία «Μυστική αποστολή στο Ιόνιο», «Ο Εφιάλτης της Εθνικής Αντίστασης» και «Αποστολή Harling».

Το σχέδιο συνίστατο στην ανατίναξη μιας από τις τρεις γέφυρες Παπαδιάς, Ασωπού και Γοργοποτάμου (και οι τρεις βρίσκονται στον ορεινό όγκο του Μπράλλου Φθιώτιδος), πάνω από τις οποίες διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης - Αθηνών.

Ήταν η μοναδική αξιόπιστη δίοδος προς τα λιμάνια της Νότιας Ελλάδας και η αχρήστευσή της θα προκαλούσε τη διακοπή του ανεφοδιασμού της γερμανικής στρατιάς του Ρόμελ στη Βόρειο Αφρική.

Βρισκόμαστε λίγο πριν από την Μάχη του Ελ Αλαμίν, που θα έκρινε πολλά για την πορεία των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην περιοχή αυτή.

Τις επόμενες μέρες ο Μάιερς με τον λοχαγό Χάμσον κατόπτευσαν και τις τρεις πιθανές για σαμποτάζ περιοχές και έκριναν ότι η γέφυρα του Γεργοποτάμου ήταν ο ευκολότερος στόχος.

Έπρεπε, όμως, να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των ανταρτικών ομάδων για να έχει πιθανότητα επιτυχίας η επιχείρηση.

Στις 19 Νοεμβρίου, ο Μάιερς έσπευσε προς συνάντηση του Ναπολέοντα Ζέρβα, ηγέτη του ΕΔΕΣ στο Μαυρολιθάρι Φωκίδας.

Την επομένη αφίχθη και ο ηγέτης του ΕΛΑΣ, Άρης Βελουχιώτης.

Όλοι συμφώνησαν ότι στόχος του σαμποτάζ θα ήταν η γέφυρα του Γοργοποτάμου, ενός παραποτάμου του Σπερχειού ποταμού.

Τρεις μέρες αργότερα έγινε η κατόπτευση του χώρου από κοινή ομάδα ανταρτών και στις 22 Νοεμβρίου καταστρώθηκε το τελικό σχέδιο.

Η επιχείρηση ορίστηκε για τη νύχτα της 25ης Νοεμβρίου.

Η γέφυρα του Γοργοποτάμου φυλασσόταν από 100 Ιταλούς και 5 Γερμανούς στρατιώτες. Η φρουρά διέθετε βαριά πολυβόλα και οπλοπολυβόλα και η εξουδετέρωσή της απαιτούσε κεραυνοβόλα ενέργεια.

Στην επιχείρηση αποφασίστηκε να λάβουν μέρος 150 άνδρες (86 του ΕΛΑΣ, 52 του ΕΔΕΣ και οι 12 κομάντος).

Το σχέδιο προέβλεπε την εξουδετέρωση ή την παρενόχληση της φρουράς από τους αντάρτες, την ώρα που οι κομάντος θα τοποθετούσαν τα εκρηκτικά για την ανατίναξη της γέφυρας.

Στις 4:30 το πρωί και ο τελευταίος αντάρτης είχε αποχωρήσει από την περιοχή του σαμποτάζ και βρισκόταν στην τοποθεσία Καλύβια, όπου ήταν το σημείο συνάντησης.

Από τους 150 άνδρες που έφεραν σε πέρας την «Επιχείρηση Χάρλινγκ» μόνο 4 τραυματίστηκαν, ενώ η φρουρά της γέφυρας έχασε 20 με 30 στρατιώτες.

Σε αντίποινα, λίγες μέρες αργότερα στον χώρο της κατεστραμμένης γέφυρας εκτελέστηκαν 19 έλληνες πατριώτες.

Στις 11:07 το βράδυ της 25ης Νοεμβρίου εκδηλώθηκε η επίθεση εναντίον της φρουράς και στα δύο άκρα της γέφυρας.

Όλα κυλούσαν σύμφωνα με το σχέδιο και **στη 1:30 το πρωί της 26ης Νοεμβρίου ανατινάχθηκε ένα τμήμα της γέφυρας** για να ακολουθήσει στις 2:21 η ανατίναξη ενός δεύτερου, που την έβγαλε οριστικά εκτός λειτουργίας.

Εν τω μεταξύ, ένα τρένο με ιταλούς στρατιώτες εμποδίστηκε από τους αντάρτες και δεν μπόρεσε να προσφέρει ενισχύσεις.

Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου ήταν μία από τις μεγαλύτερες πράξεις δολιοφθοράς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Προκάλεσε τον θαυμασμό όλης της κατεχόμενης Ευρώπης και έδωσε κουράγιο στον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό, ενώ παράλληλα δημιούργησε προβλήματα στον άξονα για τον ανεφοδιασμό των στρατευμάτων του, ειδικά αυτών της Μέσης Ανατολής.

Ιστορικό των πρώτων εορτασμών

Το 1962 έγινε η πρώτη απόπειρα να γιορτασθεί η επέτειος του Γοργοποτάμου. Την πρωτοβουλία την πήραν τα διάφορα σωματεία, που είχαν στο μεταξύ οργανώσει κατά βάση παλαιοί αγωνιστές του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ, του ΕΔΕΣ, άλλων αντιστασιακών οργανώσεων και συγγενείς των θυμάτων της Γερμανό-Ιταλικής θηριωδίας κατά την Κατοχή.

Στην εκδήλωση πήραν μέρος περίπου 500 εκδρομείς. Οι 400 από αυτούς προέρχονταν από την Αθήνα και τον Πειραιά. Οι υπόλοιποι, από περιοχές γύρω από την ιστορική πλέον γέφυρα. Ανάμεσα στους εκδρομείς υπήρχαν και λίγοι επιζώντες από τους παλαιούς μαχητές του Γοργοποτάμου.

Ο εορτασμός του 1963 δεν είχε, κι αυτός, τίποτα ξεχωριστό, από όσα χαρακτήρισαν τον εορτασμό του 1962.

Συμμετείχαν 5.000 άτομα. Ογδόντα περίπου πούλμαν με εκδρομείς ξεκίνησαν μόνον από την Αθήνα. Μεγάλη και ενθουσιώδης υπήρξε επίσης ή συμμετοχή του κόσμου από τις περιοχές γύρω από το Γοργοπόταμο.

Ο εορτασμός του 1964 (29 Νοεμβρίου) έγινε από την ίδια την κυβέρνηση. Πρώτη φορά, από τον καιρό της απελευθέρωσης, το επίσημο Κράτος έπαιρνε μια τόσο συγκλονιστική πρωτοβουλία, αναφορικά με επέτειο του ενόπλου αντιστασιακού αγώνα.

Παράλληλα, οι αντιστασιακές οργανώσεις άρχισαν να συζητούν σχέδια σύμφωνα με τα όποια, η Λαμία, πού βρίσκεται λίγα μόλις χιλιόμετρα από το Γοργοπόταμο, θα γινόταν κάθε χρόνο, στο τελευταίο δεκαήμερο του Νοεμβρίου, κέντρο πολυποίκιλων αντιστασιακών και άλλων εκδηλώσεων, με συμμετοχή αντιστασιακών αντιπροσωπειών από όλη την Ευρώπη, καλλιτεχνικών συγκροτημάτων, αθλητικών ομάδων κ.α.

Υπήρξε σκέψη να καθιερωθεί και ετήσιος, διεθνής, αθλητικός ανώμαλος δρόμος με την επωνυμία «Γοργοπόταμος» και να προταθεί στην Πολιτεία να καθιερώσει και ειδικά μεταλλεία Εθνικής Αντιστάσεως για διάφορες εθνικές, κοινωνικές, παραγωγικές, πνευματικές κλπ. επιδόσεις των Ελλήνων.

Στον εορτασμό του 1964 συμμετείχαν χιλιάδες εκδρομέων. Από μια στιγμή και μετά, τα πλήθη είχαν καταπλημμυρίσει την περιοχή γύρω από τη γέφυρα και σε πολλά σημεία παρατηρήθηκε συνωστισμός.

Αυτό συνετέλεσε να συμβεί ένα τραγικό και απροσδόκητο γεγονός, πού θα καθιέρωνε πια τον Γοργοπόταμο σαν τόπο όχι μόνον ιστορικής δόξας αλλά και ομαδικού πένθους και εθνικής τραγωδίας.

13 νεκροί και τραυματίαι

Κατά της συγκριτικής έρευνας επί της ύστερης θησαυρίας ταύτης έπισημος πληροφορία, τα θύματα της τραγωδίας του Γοργοποταμού είναι τα εξής:

ΝΕΚΡΟΙ

1. ΚΙΣΚΙΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ, από Κομοτηνή, εξ Αιγίνου-Περίου.
2. ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΔΗΣ, εξ Λαμίας, αγνώστου λοιπών στοιχείων.
3. ΡΑΧΙΩΝΗΣ ΔΕΣΦΟΝΑΣ, αγνώστου απημερίου, εκ Δωδεκ.
4. ΔΟΜΕΤΣΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, εκ Παρισησίου Πελοπίου.
5. ΜΥΛΩΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, εκ Αιτωλ.
6. ΔΑΣΟΥΠΟΥΔΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, εκ Λεσβοειας.
7. Άγνωστου ονομασίου άνδρα.
8. ΤΣΙΩΤΣΙΔΗΣ ΔΗΜΟΣ, εξ Αιγίνου Περίου.
9. ΤΣΑΡΟΥΚΑΛΙ, εκ Βογιάν - Θηών, αγνώστου λοιπών στοιχείων.
10. ΠΑΥΛΟΥΡΔΗΣ ΛΕΩΤΙΔΟΣ, εκ Ηρακλειου Φθιώτιος.
11. ΜΠΟΥΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, εκ Αιτωλ.
12. ΚΑΝΙΟΥΡΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΣ, αγνώστου λοιπών στοιχείων.
13. ΔΙΑΚΟΠΟΥΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΣ, επών 12, εκ Δομοκού.

και νέα εκκαθαρισθεί η χώρα από το φασισμό

I.A.

Σε απόσταση 20 - 30 μέτρα από το κενοτάφιο, αντήχησε έκρηξη. Συνωστισμένοι εκδρομείς είχαν πατήσει νάρκη που ήταν θαμμένη και ξεχασμένη από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

13 νεκροί και 51 τραυματίες ήταν ο απολογισμός. Δημιουργήθηκε σύγχυση και στην αρχή θεωρήθηκε ότι κάποιιο πυροβολούσαν το πλήθος, άλλοι επι-

τέθηκαν στους χωροφύλακες νομίζοντας ότι αυτοί πυροβολούσαν, αλλά τελικά επικράτησε σύνεση και αποφευχθήκαν τα χειρότερα.

Στον χώρο της έκρηξης σήμερα έχει δημιουργηθεί από τον Δήμο Γοργοποτάμου Μνημείο τιμής των πεσόντων.

Ο εορτασμός του 1964 επανέφερε μνήμες του εμφυλίου πολέμου καθώς δημιουργήθηκαν υπόνοιες για "σκοτεινές δυνάμεις" οι οποίες προκάλεσαν την έκρηξη.

Οι πεσόντες νεκροί από την Νάρκη ήταν:

- 1) Γιαννακούλης Γεώργιος
- 2) Δασόπουλος Νικόλαος
- 3) Καντουράς Νικόλαος
- 4) Κεστίνης Χρήστος
- 5) Λεμπέσης Κωνσταντίνος
- 6) Λιακοπούλου Νίκη
- 7) Μπότη Κωνσταντίνα
- 8) Μυλωνάς Δημήτριος
- 9) Παπαζαχαρίου Ηρωδιών
- 10) Πολύμερος Απόστολος
- 11) Ραχιώτη Ασημούλα
- 12) Τσαρουχάς Κωνσταντίνος
- 13) Τσιντικίδης Δήμος

Κατακλείδα

Αυτή η ιστορική στιγμή εθνικής ομοψυχίας δεν λησμονιέται, και έτσι θα πρέπει να μεταλαμπαδεύεται, ως παράδειγμα προς μίμηση στις επόμενες γενιές, χωρίς παρωπίδες και κομματικές σκοπιμότητες, γιατί μόνο με ενότητα και συνεργασία κερδίζει κανείς τη χαμένη του αξιοπρέπεια και μπορεί να βγει από τις οποιοσδήποτε δύσκολες στιγμές.

Σήμερα που στην Πατρίδα μας έχει κηρυχθεί οικονομικός πόλεμος και ζούμε μια μεγάλη ανθρωπιστική κρίση, και, με την Τουρκία να μας προκαλεί στο Αιγαίο με τις ανερευθρίαστες αξιώσεις της, ας έχουμε ως φωτεινό παράδειγμα τον "Γοργοπόταμο".

Έχουμε χρέος να υπερβούμε τις διαχωριστικές γραμμές, για να οικοδομήσουμε μια νέα Ελλάδα, χωρίς προκαταλήψεις και τα κομματικά σύνδρομα του άσχημου παρελθόντος, χωρίς φοβίες, χωρίς αγκυλώσεις. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε όλες τις σημερινές προκλήσεις.

Ας δούμε θετικά αυτά που μας ενώνουν και ας αποβάλλουμε αυτά που μας χωρίζουν, για το καλό της Πατρίδας μας, των παιδιών, των εγγονών μας, αλλά και των επερχόμενων γενιών.

Σήμερα, όλοι εμείς, ας γράψουμε τον δικό μας "Γοργοπόταμο".